

STÝRIHÓPUR

um aðgerðir gegn peningabætti og
fjármögnun hryðjuverka

Aðgerðir gegn peningabætti

og fjármögnun hryðjuverka

Áhættumat

Júní 2019

ÁHÆTTUMAT

Hvað er áhættumat?

Áhættumat er skrifleg greining þar sem farið er yfir alla mögulega áhættuþætti í starfsemi tilkynningarskylds aðila til þess að greina hvar helstu ógnir og veikleikar vegna peningabættis og fjármögnunar hryðjuverka eru til staðar og meta hvar hættu er á að starfsemin verði misnotuð.

ÁHÆTTUMAT

Skylda til að gera áhættumat

Tilkynningarskyldum aðilum er skylt samkvæmt 5. gr. laga um aðgerðir gegn peningabætti og fjármögnun hryðjuverka að framkvæma áhættumat á rekstri sínum og viðskiptum og leggja mat á hvar áhættan er lítil og hvar hún er mikil. Við gerð áhættumatsins skal horft til áhættumats sem unnið er af ríkislögreglustjóra í samræmi við 4. gr. laganna og birt er á heimasíðu hans og eftirlitsaðila.

Aðferðarfræði við gerð áhættumats

Skylt er að gera skriflega og rökstudda grein fyrir þeirri aðferðarfræði sem verður notuð við gerð áhættumatsins. Þar ætti að koma fram:

- Hvernig matið er unnið.
- Hvernig borin eru kennsl á áhættuþætti.
- Hvar og hvernig gagna er aflað.
- Hvernig áhættuflokkun fer fram.
- Hvaða viðmið eru notuð við áhættuflokkun.

Tilkynningarskyldir aðilar ákveða sjálfir útfærslu áhættumatsins þar sem ákvæðum laga og reglugerða sleppir.

Hvers vegna áhættumat?

Áhættumat er grundvöllur áhættumiðaðs eftirlits tilkynningarskyldra aðila með viðskiptum og samningssamböndum sínum. Því er ætlað að varpa ljósi á helstu ógnir og veikleika sem

beinast að viðkomandi tilkynningarskyldum aðilum og draga fram aðferðir til að stýra og draga úr greindri áhættu. Þá stýrir áhættumatið jafnframt hvers konar áreiðanleikakönnun ber að viðhafa hverju sinni og með hvaða hætti eftirliti með viðskiptum og samningssamböndum skuli vera háttað.

Hversu oft á að gera áhættumat?

Áhættumat skal uppfært á tveggja ára fresti og oftast ef tilefni er til. Tilefni til að uppfæra áhættumat kann t.d. að leiða af breytingum á viðskiptamannahópi, stjórnskipulagi eða eignarhaldi tilkynningarskylds aðila, þegar stofnað er til viðskiptasambanda í nýjum ríkjum eða ríkjasvæðum og þegar nýjar upplýsingar gefa til kynna að áhætta hafi breyst. Ávallt skal framkvæma áhættumat áður en:

- Boðið er upp á nýjar vörur.
- Boðið er upp á nýja þjónustu.
- Nýjar dreifileiðir eru teknar í notkun.
- Ný tækni er tekin í notkun.

Undanþága frá gerð áhættumats

Tilkynningarskyldir aðilar geta óskað eftir undanþágu frá gerð áhættumats. Umsókn um slíkt skal beina til viðeigandi eftirlitsaðila, Fjármálaeftirlitsins eða ríkisskattstjóra. Skilyrði fyrir undanþágu er að starfsemi og viðskipti tilkynningarskylds aðila séu með þeim hætti að

Umfang áhættumats

Umfang áhættumatsins fer eftir stærð tilkynningarskylds aðila og eðli og margbreytileika þeirrar vöru og þjónustu sem boðið er upp á. Einfalt áhættumat getur dugað hjá tilkynningarskyldum með umfangslitla og einsleita starfsemi og fáa viðskiptavinum á meðan ítarlegt áhættumat kann að vera nauðsynlegt hjá stærri aðilum sem bjóða upp á flókna og margbreytilega þjónustu.

FRAMKVÆMD ÁHÆTTUMATS

Áhættuþættir séu skýrir og þekktir og að til staðar séu ráðstafanir til þess að draga úr þekktri áhættu. Það er í höndum þess aðila sem óskar eftir undanþágu að sýna fram á að skilyrðin séu uppfyllt.

Framkvæmd áhættumats

Til þess að tilkynningarskyldir aðilar skilji hvernig og að hvaða marki þeir eru berskjaldaðir fyrir peningabætti eða fjármögnun hryðjuverka skulu þeir framkvæma áhættumat á starfsemi sinni með því að:

- Skilgreina og meta alla þekktu áhættuþætti og greina hvar er lítil og mikil áhætta í rekstrinum.
- Styðjast við fjölbreyttar og áreiðanlegar upplýsingar.
- Áhættuflokka alla þætti starfseminnar.
- Greina eðli, umfang og líkur á peningabætti og fjármögnun hryðjuverka.
- Móta stefnu og aðferðir til að draga úr og stýra greindri áhættu.
- Tilgreina hvaða eftirlit skuli haft með einstökum áhættuþáttum og tíðni eftirlits.

Áhættuþættir

Með áhættuþáttum er átt við þá þætti í starfsemi tilkynningarskylds aðila sem geta verið berskjaldaðir gagnvart peningabætti eða

fjármögnun hryðjuverka. Við gerð áhættumats skal m.a. meta áhættuþætti sem tengjast:

- Viðskiptamönnum.
- Viðskiptalöndum og -svæðum.
- Vörum.
- Þjónustu.
- Viðskiptum.
- Tækni.
- Dreifileiðum.

Upplýsingar við gerð áhættumats

Ávallt ber að hafa áhættumat ríkislögreglu- stjóra skv. 4. gr. laga um aðgerðir gegn peningabætti og fjármögnun hryðjuverka til hliðsjónar við gerð áhættumats. Eftir atvikum ber jafnframt að líta til:

- Áhættumats Evrópusambandsins.
- Upplýsinga frá stjórnvöldum, s.s. stefnumótunar, viðvarana og skýringa við löggjöf.
- Upplýsinga frá eftirlitsaðilum, s.s. leiðbeininga.
- Upplýsinga frá skrifstofu fjármálagreininga lögreglu og löggæslustofnunum, s.s. um ógnir, viðvaranir og aðferðir.
- Upplýsinga sem hefur verið aflað við áreiðanleikakannanir.
- Áhættumats sem gefið er út af lögbærum stjórnvöldum í þeim ríkjum sem tilkynningarskyldur aðili hefur starfsemi.

Á hvaða upplýsingum skal byggja áhættumatið?

Til þess að komast að upplýstri niðurstöðu um áhættu í starfsemi tilkynningarskylds aðila þarf að afla viðeigandi og fullnægjandi upplýsinga og gagna um þekktu áhættu og áhættuþætti, hvort sem er frá opinberum aðilum eða öðrum viðeigandi aðilum.

ÁHÆTTUFLOKKUN

Framangreind upptalning er ekki tæmandi um hvaða upplýsingar og gögn er hægt að hafa til hliðsjónar við gerð áhættumats. Þannig kann t.a.m. að vera rétt að líta einnig til upplýsinga frá hagsmunasamtökum tilkynningarskyldra aðila um aðferðir og hættumerki, upplýsinga frá alþjóðlegum stofnunum, t.d. úttektarskýrslna og válista og upplýsinga frá tölfraði- og fræðastofnunum. Það er hlutverk tilkynningarskylds aðila að tryggja að stuðst sé við viðeigandi og nægjanlegar upplýsingar til þess að geta komist að forsvaranlegri niðurstöðu um þá áhættu sem steðjar að starfsemi hans.

Áhættuflokkun

Markmið áhættumats er að áhættuflokka alla þá þætti sem verið er að áhættumeta til að komast að því hvar áhættan er lítil og hvar hún er mikil. Það þurfa því að lágmarki að vera tveir áhættuflokkar en þeir geta verið fleiri allt eftir því hvaða aðferðarfræði tilkynningarskyldur aðili ákveður að nota. Æskilegt er að vera með a.m.k. þrjú til fimm áhættuflokka. Hafa þarf þó í huga að þegar notast er við oddatölu við áhættuflokkun (þrjú eða fimm flokka) að það kann að vera tilhneiging til þess að flokka flesta matsþætti í miðjuflokkinn og taka því ekki afgerandi afstöðu til þess hvort áhættan sé lítil eða mikil. Dæmi um þriggja þrepa áhættuflokkun gæti verið:

- Áhættuflokkur 1 = Lítil áhætta
- Áhættuflokkur 2 = Miðlungs áhætta
- Áhættuflokkur 3 = Mikil áhætta

Dæmi um fjögurra þrepa áhættuflokkun gæti verið:

- Áhættuflokkur 1 = Lítil áhætta
- Áhættuflokkur 2 = Miðlungs áhætta
- Áhættuflokkur 3 = Veruleg áhætta
- Áhættuflokkur 4 = Mikil áhætta

Við mat á áhættuþáttum skulu tilkynningarskyldir aðilar tryggja að:

- Einn matsþáttur hafi ekki óeðlileg áhrif til lækkunar á áhættuflokkun.
- Ákvörðun um vægi einstakra áhættuþátta komi ekki í veg fyrir að samnings sambönd geti verið flokkuð sem mikil áhætta.
- Fjárhagsleg og hagnaðardrifin sjónarmið hafi ekki áhrif á áhættuflokkun.
- Möguleiki sé á að ganga fram hjá sjálfvirkri áhættuflokkun þar sem það er talið nauðsynlegt. Ákvörðun um slíkt skal rökstudd skriflega.

Tilkynningarskyldir aðilar þurfa jafnframt að hafa í huga að áhættuflokkun getur ekki vikið til hliðar skyldu til að beita aukinni áreiðanleikakönnun skv. 13.-17. gr. laga um aðgerðir gegn peningaþvætti og fjármögnun hryðjuverka

Notkun áhættumats

Áhættumatið skal notað til þess að:

- Útbúa stefnu, stýringar og verkferla til að draga úr og stýra greindri áhættu.
- Ákveða hvernig eftirliti tilkynningarskyldra

Notkun, eftirlit og varðveisla gagna

Áhættumat er grundvöllur ákvörðunar um með hvaða hætti eftirlit með peningaþvætti og fjármögnun hryðjuverka skuli framkvæmt hjá tilkynningarskyldum aðilum. Áhættumatið þarf að vakta með reglubundnum hætti og varðveita skal öll gögn sem því tengjast.

VÖKTUN OG VARÐVEISLA GAGNA

aðila með viðskiptum, viðskiptamönnum og samningssamböndum skuli háttað.

- Ákveða tegund og umfang áreiðanleikakönnunar sem framkvæma skal vegna samningssambanda og einstakra viðskipta, þ.á m. til þess að meta í hvaða tilvikum ber að beita aukinni áreiðanleikakönnun og hvenær heimilt sé að beita einfaldaðri áreiðanleikakönnun.

Vöktun og eftirlit

Áhættumat skal vaktað með reglubundnum hætti. Vöktun er m.a. ætlað að tryggja að:

- Viðskiptamenn séu réttilega áhættuflokkaðir á hverjum tíma.
- Gögn og upplýsingar um viðskiptasambönd séu uppfærð til að meta hvort áhætta vegna samningssambandsins hafi breyst.
- Metið sé með reglubundnum hætti hvort viðskiptamaður sé í áhættuhópi vegna stjórnmalalegra tengsla.

Varðveisla gagna og upplýsingagjöf til eftirlitsaðila

Varðveita skal öll gögn sem tengjast áhættumati í að lágmarki fimm ár frá útgáfu áhættumats, sbr. 11. gr. reglugerðar um áhættumat. Þá skulu tilkynningarskyldir aðilar:

- Geta rökstutt fyrir eftirlitsaðila að áhættumat og áhættustýringar hans séu fullnægjandi.

- Afhenda eftirlitsaðila afrit af áhættumati sé þess óskað.
- Afhenda eftirlitsaðila án tafar öll gögn sem tengjast gerð áhættumats sé þess óskað.

Hvar eru nánari upplýsingar?

Nánari upplýsingar um gerð áhættumats og skyldur tilkynningarskyldra aðila er hægt að nálgast:

- Í II. kafla laga um aðgerðir gegn peningaþvætti og fjármögnun hryðjuverka.
- Í reglugerð um áhættumat.
- Hjá eftirlitsaðilum.

STÝRIHÓPUR OG ÚTGÁFA

Kynningarefni

Allt kynningarefni sem stýrihópur um aðgerðir gegn peningaþvætti og fjármögnun hryðjuverka hefur gefið út er aðgengilegt á heimasíðu dómsmálaráðuneytisins.

